

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.241

Dimarts, 12 de gener del 2016

SUMARI

Benvinguts al nou InfoMigjorn!

- 1 Eugeni S. Reig: El valencià de sempre: desbellussat
- 2 Magí Camps: Entre la transgressió i l'espifiada
- 3 David Paloma: La paraula de l'any
- 4 Andreu Manresa: "Ara torn" a la mallorquina
- 5 Àstrid Bierge: El català de Merlí
- 6 Joan Garí: L'Acadèmia Valenciana, 15 anys després
- 7 Llengua i Ús. Revista Tècnica de Política Lingüística, núm. 57
- 8 Altres informacions d'interès

InfoMigjorn és un butlletí que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana. Es publica dues vegades per setmana, dimarts i divendres. Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots. Edició: Isabel Casadevall.

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php>. Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat. @InfoMigjorn

Benvinguts al nou InfoMigjorn!

La primera notícia és de tranquil·litat: el nou InfoMigjorn serà l'InfoMigjorn que ja coneixeu i que heu anat rebent fins ara gràcies a la tenacitat i la passió d'Eugeni S. Reig. L'associació [Xarxa de Mots](#), que se'n fa càrrec a partir d'aquest número, vol ser fidel a l'esperit que ha guiat una obra de gairebé deu anys.

L'esperit i l'orientació no canvien, però sí certs detalls:

- InfoMigjorn passa a ser competència d'un equip, amb una xarxa de corresponsals de totes les terres on es parla català.
- Els quatre butlletins setmanals d'InfoMigjorn passen a ser dos, que s'envien el dimarts i el divendres (amb dues pauses, a l'estiu i per Nadal).
- Desapareix InfoMigjorn Cap de Setmana, fins ara de pagament, que s'integra en el butlletí general.
- El nou InfoMigjorn enviarà als subscriptors l'índex de notícies, articles i informacions, amb un enllaç que permetrà llegir el butlletí en PDF i descarregar-lo des de la web de Migjorn. Hi hem renovat també el disseny.
- El nou InfoMigjorn es distribuirà per una subscripció de 20 euros l'any, però si us hi subscriuiu abans de l'1 de març, seran només **15 euros**. Per assegurar que mereix l'interès dels lectors, els dos primers mesos seran gratuïts per a tots aquells que ja rebíeu InfoMigjorn.

Vivim dins d'un excés d'informació que amb prou feines podem llegir i pair. Amb el nou InfoMigjorn volem oferir una selecció més ajustada d'articles i informacions, mantenint en tot moment la idea fundacional de difondre tota mena de notícies d'interès relacionades amb la llengua catalana.

D'altra banda, la subscripció ens permetrà de mantenir un InfoMigjorn compromès només amb els seus lectors, lliure de publicitat i de cap subvenció pública.

El nostre agraïment a [Eugeni S. Reig](#) per la confiança posada en nosaltres en aquesta nova etapa i també als qui ens voldreu acompanyar. No cal dir que us agraïm ja des d'ara qualsevol suggeriment que ens permeti anar millorant el butlletí.

Isabel Casadevall · Jordi Palou · Ramon Torrents

XARXA DE MOTS

Gener del 2016

Paraules de comiat d'Eugeni S. Reig: <http://migjorn.cat/comiat.html>

Sobre InfoMigjorn: <http://migjorn.cat/infomigjorn.html>

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php>

1 El valencià de sempre: desbellussat

Eugeni S. Reig

El valencià de sempre (Alzira: Bromera, 2015)

desbellussat Que ha superat les dificultats pròpies de la primera etapa de la vida i ha adquirit forces per a valdre's per ell mateix.

Ara que ja estava el pardalet desbellussadet, s'ha pegat una tamborinada contra el vidre de la finestra i s'ha matat. I és que no es poden tindre teuladins en casa; hi ha que desenganyar-se.

En valencià també es diu: esbellussat

La llengua estàndard sol emprar: campat

2 Entre la transgressió i l'espifiada

Magí Camps

La Vanguardia, 07/12/2015

<http://www.lavanguardia.com/vida/20151207/30640088675/entre-la-transgressio-i-l-espifiada.html> [€]

El català que es fa servir al nostre teatre avança amb una sabata i una espadenya. Amb la sabata de la feina ben feta quan l'autor o el traductor s'hi trenca les banyes per aconseguir un llenguatge que l'encerti en l'oralitat fresca i versemblant dels personatges, és a dir, en el registre; i amb l'espadenya dels serrells que queden sense esmenar i que no aporten absolutament res a l'obra.

Quan la llengua oral vol reflectir els àmbits col·loquial i argòtic, ha de ser la més transgressora, la més propera a la parla del carrer, però també la més creativa. Aquí, molts autors i traductors (a partir d'ara, els creadors) l'encerten de ple. On rau aquesta excel·lència? Doncs que un personatge pot deixar anar un vulgarisme, un castellanisme o una fonètica expressament arrossegada sense que la qualitat lingüística i la versemblança global se'n ressentin. Per què? Perquè tota la resta està cuidada al màxim.

El problema ve quan el text dels creadors no el revisa cap especialista en llengua. I llavors s'hi escapen misèries que aconseguixen justament l'efecte contrari quan parem l'orella. Recordo un monòleg en què l'actriu feia servir durant tota l'obra la forma incorrecta *pakistanís* en lloc de *pakistanesos*. Ella mateixa n'havia fet una traducció fresca, però va faltar que hi passés després l'ull de l'especialista. Allò no era una transgressió que busqués cap efecte dramàtic, era, ras i curt, una espifiada. El corrector hi hauria netejat aquestes fote-

ses sense importància, que, en canvi, xerriquen innecessàriament en l'orella de l'espectador i esguerren la funció.

En altres casos, és el corrector qui es passa de frenada i, amb el ribot uniformador, fa que acabin parlant igual una professora universitària, un pinxo de barri i una malalta de la tecnologia. De segur que ha estat l'excés de ribot el que ha alimentat la malfiança del gremi dels dramaturgs, i és per això que ara fugen quan se'ls acosta un corrector.

Cal trobar-hi el punt just: els creadors han de ser conscients que no són infal·libles, i els correctors han de saber molt bé quina mena de text tenen entre les mans. Si un perdona-vides diu *averiguar*, potser el més adequat no és que es canviï per *esbrinar*. Entre el castellanisme innecessari i el mot normatiu li poden fer dir *descobrir* o *trobar*, que de segur que fluirà sense que ningú hi pari esment.

Correctors: no menyspreu la feina dels creadors. Creadors: no menyspreu la feina dels correctors. Si som capaços de trobar l'equilibri, el teatre i la llengua en sortiran guanyant.

3 La paraula de l'any

David Paloma

El Punt Avui Cultura, 20/12/2015

<http://www.elpuntavui.cat/article/5-cultura/19-cultura/923487.html>

A partir de demà i fins al 14 de gener hi haurà deu paraules candidates a convertir-se en el neologisme de l'any. Els vots decidiran la paraula guanyadora. Només cal entrar [al web del programa La tribu](#) de Catalunya Ràdio, registrar-s'hi i votar.

En el moment d'escriure aquestes línies, no s'han fet públics els neologismes finalistes. Potser ho podrien ser *drone* (portada d'alguns diaris del mes de març), *cupaire* (en auge a partir del 27 de setembre), *mapping* (se'n fan arreu del país i per motius ben diversos: el Termcat proposa *mapatge*), *skypejar* (verb format a partir de l'Skype, la famosa xarxa de telefonia per Internet) i, entre d'altres, l'entranyable *hipster* (l'adjectiu anglès *hip* es refereix a una persona culta i amb estil). Els nostres *hipsters* són amants del Primavera Sound o del Sónar; popularment també se'ls anomena *culturetes* o *modernets*. Els qui segueixen aquesta columna segur que saben qui és el Modernet de Merda.

L'apunt

Entre les paraules del 2015 hi ha neologismes com *gihadista* o *selfie* però també n'hi ha que no ho són. Es tracta de paraules velles que l'actualitat subratlla, com *eleccions*, *independència* o *refugiats*.

Hi hauria un altre concurs possible, a banda del de les paraules noves: el concurs de les paraules velles, les paraules generals que han tingut més presència al llarg de l'any. Ho

podrien ser *corrupció, diabetis, eclipsi, eleccions, històric, immigrant, llum, procés...* i moltes més. Cadascuna tindria al darrere un munt de notícies associades i un reguitzell de justificacions. Jo en destacaria una que recorre Europa, literalment: *refugiat*. Els refugiats representen, en plural, “l'èxode del segle XXI”: agafo el títol que va escriure Adela Genís per al magnífic dossier de *Presència* del 18 d'octubre.

Per acabar la meva última columna de l'any, em permeto de reproduir una part del poema que el gran lingüista Josep Ruaix ha escrit per a aquestes festes. És una pregària pels *refugiats*; la paraula forma part del títol: “Els fets es repeteixen: violència / fanatisme, orgull, intolerància [...] I els qui reben / són gent pobra i senzilla, fràgils víctimes / que fugen allà on poden, refiant-se / del bon acolliment que puguin dar-los”.

4 “Ara torn” a la mallorquina

Andreu Manresa

El País, 05/12/2015

http://cat.elpais.com/cat/2015/12/05/espana/1449332476_119578.html

Alguns illencs quan solen arribar a un lloc saluden o escometen l'interlocutor, conegut, amic o familiar, amb un “ara torn”, “ara venc”, o “me'n tenc d'anar tot d'una”. Uns mots rituals que xoquen i sonen rars als externs però que entén qui és al secret del costum, en la confiança. És argot popular nat a la tribu.

Un llenguatge verbal d'empelts és qüestió de còdex après. Tradició i costum. En altre temps, els contrabandistes, per fugir i enganar els carrabiners i civils, ordenaven al cavall del carro o cabriol “ou! (para)” i estiraven les brides quan la força pública els hi donaven l'alto.

Era una treta perquè havien capgirat el sentit de la paraula al cervell de la seva bèstia. Feien veure que manaven a l'animal que paràs però l'ordre era que es posés a tota, que fugís, corregués.

En aquest art de l'engany, d'inversa l'“arri”, el so d'*endavant* s'usava, òbviament, per aturar-se. Els contrabandistes, esquius i valents sempre, formalment no desobeïen.

Dins la fosca clandestina els homes de força del negoci general de vorera de mar, els traquiners carregats de sacs, duïen un picarol per ocultar què feien i fer-se passar per part d'una guarda d'ovelles. El so a la nit era de normalitat, semblant al dels animals quan pasturaven.

Amb poca lluna, als caminois litorals, els camions estibats de tabac portaven un sol llum per fer-se una moto; i darrera arrossegaven branques de mata i un pastor passava els mens per tancar la fressa de les rodes sobre la terra, feien pols, potades i cagallons.

Les barques de les companyies de contrabandistes quan anaven de tabac duïen motors gegantins amagats que, de cop, deixaven en ridícul els perseguïdors.

Capellans i monges eren escoltes i garants dels viatges des dels secrets (amagatalls) a la ciutat. Amb la seva presència donaven fe de la bona intenció i camuflaven el viatge de tabac, cafè, sucre.

Davall sotanes i hàbits s'han fet negocis d'aquesta mena, de la mateixa manera que els closos de campanars i jardins de convents tancats es feren guardes i dipòsits, disfresses, i conreus de plantes prohibides.

Fer contraban "no era pecat", digué el bisbe de Mallorca en inaugurar l'edifici de l'Aduana a Palma malgrat es burlés la llei, el monopoli de l'Estat, l'estanc del tabac.

Dissimular, dir coses verbalment capgirades, tallar frases 'cubistes' o fer girs surrealistes, ve a ser com un joc de mans i complicitat que cerca la intel·ligència, un recurs per a una certa supervivència dels isolats enmig de la mar.

Els mallorquins i la resta d'illencs, distints i distants, tots petits dins la mar gran, solen ser gent que, d'habitud fora de casa seva, "passen pena". Potser exacerben el sentit de la responsabilitat, es posicionen envers els altres, dubten, fan de la reflexió la norma que no és l'amagar-se darrera la roca ni expressar-se tot just calmosos.

Els nadius temen passar fred. El mallorquí és fredolec, sovint tem tenir les mans i peus gelats, arreu enfora de ca seva. Fou criat dins les antigues cases-gelera locals, fetes per servir els mobles de caoba i congriar el romàtic (reuma) dels habitants de les llars d'ombra i fosca religioses.

També passen calorades quan toca i solien esquivar el sol de gran dia, les assolellades que couen insolentment els turistes i moderns. Són tipus que no solen ser badocs sinó freturosos, quan se'n van ja tornen i miren de costat qui ve. Quan es rep gent convidada a casa, els humils temen que no hi hagi menjar i beure abastament i, generalment, sobra de tot, per tudar. Però mai es llença, es reparteix o recicla.

És una dèria complicada remarcar el què s'és i cap on es va en una terra trencada i tota plena de fronteres arreu. A les escriptures i registres de propietat consten les fites de les finques litorals, els límits, els llindars o partions. En algunes es diu que els punts més propers eren, són, al sud, la costa d'Àfrica, a l'est, l'illa de Sardenya, per exemple. A la mar gran, d'Argèlia, o "lo que sia". Un lloc al món, enmig de la mar.

Als instants de canvi, els passos finals són els més inquietants per això i també un punt i a part. Ara s'atura, para per un temps, potser, aquesta crònica, que era també la contra o l'última dominical al diari de paper. El periodista passa a fer altres feines, se muda. Amb complicitat i afecte dir que sí "ara torn". Salut i sort!

5 El català de Merlí

Àstrid Bierge

El Món, 03/12/2015

http://www.mon.cat/cat/notices/2015/12/el_catala_de_merli_154558.php

L'altre dia vaig enganxar aquesta sèrie que fa furor entre els adolescents catalans. Merlí. Em vaig quedar de pasta de moniato del subcatalà que s'hi parla. Ojalá, venga hombre, vaya, joder... El "vale" no se'l treuen de la boca. Quin problema hi ha en dir "tant de bo", "sí home", "hosti", "collons" i "d'acord"? És que no ho entenc. No sóc gens purista amb la llengua, crec que les normes han d'anar adaptant-se als usos actuals, que els escriptors i els mitjans han d'anar forçant aquests canvis i que en el llenguatge oral és normal que hi tinguin cabuda col·loquialismes –i fins i tot castellanismes– que no estan acceptats per l'Institut d'Estudis Catalans. El problema és quan es maltracta la llengua amb absoluta gratuïtat. "Ojalá"! És molt bèstia. O sigui, hi ha un guionista de la sèrie que estava escrivint i de sobte va pensar: "Calla, posaré "ojalá", que queda més autèntic". Imagino que ho fan per això, perquè el llenguatge soni més real, més ajustat al llenguatge utilitzat pels adolescents catalans –o barcelonins, més aviat. Quin drama.

La sèrie mira d'inculcar uns valors morals a través de la trama i dels personatges, i per tant no entenc perquè aquesta ambició pedagògica no pot exportar-se a la llengua. Si resulta que els adolescents catalans parlen tan malament, conxo, si fas una sèrie a TV3, fes que el parlin bé! No dic que hagin de forçar la norma fins al ridícul, no cal posar la paraula "capsigrany" en boca d'un nano de setze anys, però tampoc cal fer-li dir "venga hombre". De fet, els professors de la sèrie parlen un català planer però de persona que sap parlar bé la seva llengua. El bon català, diu la sèrie als nostres adolescents, és pels vells.

6 L'Acadèmia Valenciana, 15 anys després

Joan Garí

Ara, 27/12/2015

http://www.ara.cat/opinio/LAcademia-Valenciana-anys-despres_0_1493850603.html

Desembre és el mes contemplat per la llei de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua per iniciar el mecanisme de la seua renovació. L'AVL és el centre encarregat oficialment de la regulació de la llengua catalana al País Valencià. Es va constituir com a tal el 23 de juliol del 2001, i per això s'obre ara un procés que culminarà l'estiu del 2016, amb la consecució dels primers 15 anys de vida.

D'acord amb les disposicions legals, una vegada transcorreguts aquests primers tres lustres, l'Acadèmia renova un terç dels seus membres amb un mètode una mica insòlit: set acadèmics deixen de ser-ho –expulsats de la Casa, com en un *Gran Hermano* qualsevol– per passar a ser substituïts per altres tants en els pròxims mesos. Aquest procés acaba de tindre lloc. Com que cinc acadèmics havien presentat la seua renúncia voluntàriament (un d'ells, el gran erudit i mecenes Pere Maria Orts, per la via expeditiva de morir-se), només calia prescindir-ne de dos. Un sorteig *ad hoc* ha determinat que els afectats siguen els catedràtics de Filologia Catalana Rafael Alemany i Manuel Pérez Saldanya (aquest darrer membre també de l'IEC).

Amb això, l'AVL inicia una singladura especialment llépola, perquè el que s'inaugurarà el juny del 2016 serà una entitat lliure totalment del control polític, amb membres triats per cooptació. Qualsevol que haja seguit els avatars de la institució des dels principis pot entendre la importància del pas que està a punt de fer-se. Si algun estigma ha tingut aquest organisme *ex ovo* ha estat precisament el de la politització. Un pacte discret entre Eduardo Zaplana i Jordi Pujol –llogaters a finals dels 90, respectivament, de la Generalitat de baix i de la de dalt– va possibilitar engendrar una institució que tenia l'alta i noble missió d'apartar la llengua, al País Valencià, del debat polític.

15 anys després, les suspicàcies que hi va despertar aquest pacte entre “catalanistes” i “anticatalanistes” en gran part s'han apaivagat. És cert que l'AVL ha promocionat un model de llengua notòriament dialectalitzat, però sempre dins els marges de la normativa fabriana. D'altra banda, les pitjors contrarietats de l'Acadèmia al llarg de la seua història han estat sempre per culpa de les pressions del Partit Popular. Un conseller d'Educació (sic) d'aquesta colla va irrompre en un ple de l'AVL l'any 2004 per impedir, a la manera que va fer tristament cèlebre el tinent coronel Antonio Tejero, que l'organisme emetera un dictamen explícit sobre la unitat de la llengua catalana. L'estridència va ser una mica inútil –tot i retratar-nos novament, als valencians, com un poble d'esclafaterrossos en matèria idiomàtica– però encara cuejava quan l'AVL va presentar, el febrer del 2014, la versió digital del seu *Diccionari normatiu valencià*. Des del Palau de la Generalitat, al carrer Cavallers, van sorgir llamps i trons cap a la seu de l'AVL, a l'altra punta de València, enmig de l'Horta. El motiu? La definició que s'hi feia del terme *valencià*, en aquests termes: “llengua romànica parlada a la Comunitat Valenciana, així com a Catalunya, les Illes Balears, el departament francès dels Pirineus Orientals, Andorra, la franja oriental d'Aragó i la ciutat sarda de l'Alguer, llocs on rep el nom de *català*”.

Per sort, els temps en què les evidències més puerils han de ser defensades amb perill per a la pròpia integritat (“Les veritats –reflexionava Joan Fuster– cal exagerar-les perquè resulten creïbles”) semblen haver acabat. Amb un nou govern a València lliure de l'obsessió anticatalana, l'AVL pot començar a respirar i dur a terme els objectius que li marca la llei. Però, sobretot, serà a partir de l'any nou quan l'entitat encarregada de “vetlar per l'ús normal del valencià i defensar la seua denominació i entitat” (Decret 158/2002, article 2e) pugui dur a terme amb plenitud totes les seues funcions sense temor de cap interferència externa.

No sé fins a quin punt Zaplana i Pujol ho endevinaven, però, al cap i a la fi, la seua intuïció va ser bastant correcta. L'AVL no és perfecta, òbviament. Anomenar *diccionari normatiu*, per exemple, el que de manera clara és un *diccionari descriptiu* enterboleix una mica les coses. També seria hora, en un altre sentit, que els acadèmics deixaren de cobrar dietes, puix que és prou evident que establir-hi generosos honoraris fou una operació per captar sense reticències el sector "anticatalanista".

A partir del 2016, l'oportunitat per ajustar al màxim el sentit i la vigència de la institució és magnífica. I saber que Tejero no aguaita a l'altre costat de la porta també hi ajuda...

7 Llengua i Ús. Revista Tècnica de Política Lingüística

Sumari del núm. 57, 2n semestre de 2015

Podeu descarregar-vos els articles que us interessin des de la web:

<http://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/issue/view/22944>

Editorial

Dades per a la reflexió i l'acció. Marta Xirinachs

Models

La renovació del Sistema d'Indicadors Lingüístics de la Direcció General de Política Lingüística. Anton Ferret Baig, Joan Solé Camardons, Anna Torrijos López, Marta Goñi Fernández

Aula mestra, la formació flexible del projecte Parla.cat. Aícia Arisa Arisa, Rosa Maria Fernández Pi

Experiències

El TERMCAT: trenta anys treballant en terminologia. Jordi Bover, F. Xavier Fargas i Valero

Els estudis catalans a la Universitat de Mont-real. Èric Viladrich i Castellanas

Er Institut d'Estudi Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana. Jusèp Loís Sans Soca-sau

Recerca

Resultats de les enquestes de satisfacció dels alumnes dels cursos de català per a adults. Albert Fabà Prats, Antònia Serena Davins

El català a les Illes Balears. 2014, primera aproximació. Joan Melià

El català a la Franja. Any 2014. Natxo Sorolla

Què passa amb el català? Creix o decreix? Un lectura aplicada de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013. Joan Solé Camardons, Anna Torrijos López

Ressenyes

La gramàtica i la ludificació, eixos de la IV Jornada Aprendre Llengües al Segle XXI. Jordi Lleras

Pradilla, Miquel Àngel. La catalanofonia: Una comunitat del segle XXI a la recerca de la normalitat lingüística. Helena Heidepriem Olazábal

8 Altres informacions d'interès

- ["El Diccionari de sinònims d'Albert Jané ja es pot consultar en línia, ampliat i amb tot un ventall de possibilitats de cerca"](#) (IEC, 14/12/2015)
- Ismael Nafría, ["Las 100 palabras en catalán que generan más dudas lingüísticas"](#) (*La Vanguardia*, 17/12/2015)
- ["El català tornarà a ser un requisit a la funció pública a partir del febrer"](#) (*Diari de Balears*, 14/12/2015)
- Bernat Puigtobella, ["Cinc aberracions lingüístiques nadalenes"](#) (*Núvol*, 21/12/2015)
- Pau Vidal, ["És lo que hi ha"](#) (*VilaWeb*, 16/12/2015)
- Tina Vallès, ["Gos no té cap erra"](#) (*VilaWeb*, 11/12/2015)
- Josep Daniel Climent, ["Cent anys de la Gramàtica elemental de la llengua valenciana de Lluís Fullana"](#) (*Des de la Mediterrània*, 31/12/2015)